

ANNELIE DREWSEN, KATARINA LYCKEN RÜTER

SIDAN 1

Fakta om Sápmi

Lärarmaterial

VAD HANDLAR BOKEN OM?

Boken handlar om samerna och deras landområde som kallas för Sápmi. Vi får läsa om samernas tuffa liv och hur de har behandlats av människor, de som bestämmer och kyrkan. Vi får lära oss vad begreppen *kolt*, *kåta* och *duodji* betyder och mycket annat.

LGR 22 CENTRALT INNEHÅLL SOM TRÄNAS

- Sammanfattning av texter. (SV åk 4–6)
- Resonemang om texter med koppling till sammanhang inom och utanför texten samt till den egna läsupplevelsen. SV åk 4–6)
- Olika former av samtal. Att lyssna aktivt, ställa frågor, uttrycka tankar och känslor samt resonera och argumentera i olika samtalsituationer och i samband med demokratiska beslutsprocesser. (SV åk 4–6)
- De nationella minoriteterna judar, romer, urfolket samerna, sverigefinnar och tornedalingar: kultur, historia och rättigheter. (SH åk 4–6)

ELEVERNA TRÄNAR FÖLJANDE FÖRMÅGOR

- Formulera sig och kommunicera i tal och skrift, urskilja språkliga strukturer och följa språkliga normer.
- Läs och analysera skönlitteratur och andra texter för olika syften.
- Analysera samhällsfrågor ur olika perspektiv och kritiskt granska hur de framställs i olika källor.

LGRS 22 CENTRALT INNEHÅLL SOM TRÄNAS

- Gemensam och enskild läsning. Sambandet mellan ljud och bokstav. Strategier för att avkoda, förstå och tolka ord, begrepp och texter. (SV åk 4–6)
- Att återge delar av innehållet i olika texter samt resonera om budskap och handling i texterna. (SV åk 4–6).
- Olika former av samtal. Att lyssna aktivt, ställa frågor samt uttrycka känslor, kunskaper och åsikter i olika samtalssituationer och i samband med demokratiska beslutsprocesser. (SV åk 4–6)
- De nationella minoriteterna judar, romer, urfolket samerna, sverigefinnar och tornedalingar. (SO åk 4–6)

ELEVERNA TRÄNAR FÖLJANDE FÖRMÅGOR

- Formulera sig och kommunicera i tal och skrift samt med andra former för kommunikation.
- Läs och reflektera över skönlitteratur och andra texter.
- Jämföra och reflektera över människors livsfrågor samt förhållanden i samhället under olika tider och på olika platser.

BOKRECENSION

Låt eleverna skriva en recension av boken. De ska svara på följande frågor:

1. Titel?
2. Vem är författaren?
3. Antal sidor?
4. Vad handlar boken om?
5. Ställ tre frågor om något du skulle vilja veta mer om efter att ha läst boken.

Omdöme. Hur många renar av fem möjliga?

MINA ORD/DINA ORD

Eleverna ska nu fundera kring olika länder. I boken får vi lära oss om samerna och deras landområde som heter Sápmi. Vad finns det för länder i Europa?

Övningen *Mina ord/Dina ord* innebär att var och en i klassen skriver upp länder i Europa som de kommer att tänka på. De skriver på ett papper i kolumnen *Mina ord*. De går sedan runt och frågar kamraterna vilka länder de har. När den andra hör ett land som hen inte har på sin lista, ber hen om att få det landet och skriver upp det i kolumnen *Dina ord*. (Det är bra om eleverna har hårda skrivunderlägg eftersom de står upp när de skriver.)

Därefter blir det ombytta roller. Den som just har fått ett land läser upp sina länder tills den andra hör ett land som hen inte har. De frågar om de får låna kamraternas länder och skriver dem i kolumnen för *Dina ord*.

Gå sedan igenom vilka länder de har på sina papper i klassen.

Mina ord	Dina ord

FRUSEN TID

Eleverna ska skriva text till en bild, gärna en bild från boken *Fakta om Sápmi*. Förklara att ett foto är "frusen tid", dvs. det hände något innan bilden togs, det händer något just när bilden tas och det kommer att hända något när bilden är tagen. Be eleverna att skriva en text till bilden, där de fantiserar ihop en historia om vad som hände, vad som händer och vad som kommer att hända.

Sätt upp bilderna i klassrummet och be eleverna läsa sina berättelser. Här kan man låta flera elever få samma bild. Det blir då flera olika berättelser om samma motiv och det är lite extra spännande.

FACIT

LÄSFÖRSTÅELSE

Frågor på raden (Du hittar svaret på raden, direkt i texten.)

1. I vilken världsdel ligger Sápmi?
Sápmi ligger i världsdelens Europa.
2. Varför kan Sápmi se olika ut på olika kartor?
Sápmi kan se olika ut eftersom det aldrig har haft gränser på samma sätt som exempelvis Sverige.
3. Vad är ett urfolk?
Ett urfolk är ett folk som har bott i ett område innan det skapades länder och gränser. De har en egen kultur, ett eget språk och egna vanor.
4. Under vilket århundrade behandlades samerna som värst?
Samerna behandlades som värst under 1900-talet.
5. Från vem har Sverige fått kritik för hur samerna behandlas?
Sverige har fått kritik från FN kring hur samerna behandlas.
6. Varför lärde samiska föräldrar inte sina barn samiska förr?
De samiska föräldrarna var rädda att deras barn skulle få problem om de lärde dem samiska eftersom det var förbjudet att prata samiska i skolan.
7. Vilket djur är viktigt för samerna?
Renen är viktig för samerna.
8. Lever renar ensamma eller i grupp?
Renar lever i hjordar, det vill säga i grupp.
9. Vad är duodji?
Duodji kallas samisk slöjd.
10. Vad finns det ofta i mitten av en kåta?
I mitten av en kåta finns det ofta plats för en eld med ett hål i taket så att röken kan komma ut.
11. Vad betyder de olika färgerna på den samiska flaggan?
*Grönt hör ihop med växter, natur och landskap.
Rött betyder eld, värme och kärlek.
Gult står för solen och ett långt liv.
Blått är vattnets färg.*
12. Varför bad Svenska kyrkan om ursäkt till samerna under 2000-talet?
Svenska kyrkan bad om ursäkt för att man under 1600-talet förbjöd den samiska religionen och förföljde dem som utövade den.
13. Hur länge har Jokkmokk varit en handelsplats?
Jokkmokk har varit en handelsplats sedan vikingatiden.

14. Vad är Sametinget?
Sametinget är en myndighet som består av 31 politiker som väljs av det samiska folket.
15. Vem får vara med och välja vilka som ska sitta med i Sametinget?
Man måste vara same och över 18 år för att få rösta i Sametinget. Man måste också kunna prata samiska eller ha föräldrar eller mor- eller farföräldrar som har talat samiska.

Frågor mellan raderna

(Du måste tänka efter när du har läst texten. Genom ledtrådar i texten hittar du svaret.)

16. Varför är det svårare att äga renar idag än det var förr?
Det är svårare att äga renar idag eftersom det inte är lätt att hitta betesmark till renarna.
17. Vad tror du kan vara anledningen till att många samer var nomader förr i tiden?
Eget svar, men en anledning var att man flyttade efter renarna. När renarna behövde ny betesmark så flyttade man till ett nytt ställe.
18. Hur kan man se på en kolt att samerna tillhör olika släkter?
Man kan se på koltens färger vilken släkt samerna kommer från. Olika släkter har olika färger.
19. På vilka sidor i boken kan du läsa om samernas sångstil?
På sidorna 22–23 kan man läsa om samernas sångstil.
20. Vad har Maxida Märak, Mari Boine och Jon Henrik Fjällgren gemensamt?
Maxida, Mari och Jon Henrik är alla tre samer som kan jojka.
21. Under vilken årstid är Jokkmokks marknad?
Jokkmokks marknad är under vintern.
22. Varför är Sametinget viktigt för samerna?
Sametinget är viktigt för att de arbetar med frågor som är viktiga för samerna.

Frågor bortom raderna (Fundera och ge egna svar.)

23. Varför tror du att urfolk, exempelvis samerna från Sápmi, har svårt att leva som de vill trots att de har särskilda rättigheter?
Eget svar.
24. Vad tror du menas med att samiskan är ett hotat språk?
Eget svar.
25. Det står att samerna är en av Sveriges fem nationella minoriteter. Ta reda på vilka de fyra andra minoriteterna i Sverige är.
De fyra andra minoritetsgrupperna i Sverige är: judar, romer, sverigefinnar och tornedalingar.
26. Skriv fyra valfria faktauppgifter som du har lärt dig efter att ha läst boken.
Eget svar.

LÄS OCH FÄRGLÄGG

Sápmi är ett område som bland annat finns i Norge.	Samerna är ett urfolk.	Samernas flagga är röd, grön, blå och brun.	Man kan handla levande djur på Jokkmokks marknad.
De politiker som ser till att ta upp frågor som är viktiga för samer sitter i Folketinget.	Renar och älgar är viktiga för samerna.	En nåjd kan prata med andar.	Naturen är viktig för samerna.
Daniel Holst är ordförande i Sametinget.	Jon Henrik kan jojka.	Vart fjärde år väljer man personer som ska sitta med i Sametinget.	En kolt är ett tält som samerna kan bo i.
En kåta är en samisk dräkt.	Den 6/2 är det samernas nationaldag.	Astrid Båhl har skapat den samiska flaggan,	Nomader är folk som flyttar från plats till plats.
Duodji är samisk slöjd.	Renar lever i hjordar.	Samerna äter inte renkött men använder deras skinn när de dör.	Samerna har behandlats dåligt under lång tid.